

UDK/UDC: 581.9 (497.5 Vinodol)

811.163.42'373.22:58

*Mladen Rac • Andrija-Željko Lovrić*

## BOTANIČKE OSOBITOSTI VINODOLA I DOMAĆI BILJNI NAZIVI

### UVOD

Iako je Vinodol jedno od najpoznatijih i pristupačnih područja jugozapadne Hrvatske, sve donedavno je botanički bio razmjerno slabije proučen, puno manje nego susjedni otoci ili masivi Risnjaka i Velebita. Osim oskudnih naznaka za poneke vrste iz širih pregleda Hrvatske u 19. stoljeću, prvi bar djelomični uvidi u ovdašnju floru nastaju početkom 20. st. (Forenbacher 1905., Rossi 1924. i 1931.). Potom botanički interes za Vinodol uglavnom zamire i dok su za druge naše krajeve već objavljeni više-manje detaljni biljni prikazi, o Vinodolu je tek nedavno izrađen prvi monografski pregled (Rac 1994.) uz niz botaničkih priloga i dopuna (Rac i Lovrić 1988., 1992., 1998., Lovrić i Rac 1992.), a još su poredbeno važna i slična istraživanja u susjednom zaleđu Gorskog Kotara (npr. Horvat i surad 1954., Bertović i Martinović 1991.). Na temelju toga ovdje dajemo sažeti pregled glavnih osobitosti biljnog pokrova oko Vinodola.

Dosad je od vinodolske obale do vrha Viševice nađeno ukupno **1679** raznih vrsta kopnenog bilja, pa je to jedna od najbogatijih flora u Hrvatskoj nakon Velebita. Oko polovice vinodolske flore čine kontinentalne srednjoeuropske biljke, trećina je sredozemno bilje i ostatak razne ine grupe. Florno su tu najbogatiji i zanimljivi, s obiljem rijetkih i endemskih vrsta osobito najviši vrh Viševice (1428 m), pa kameni plato s primorskom jelom iznad vinodolskih stijena i najtopliji morski rtovi Takal i Kačjak s tvrdolisnom makijom, koje ćemo tu ukratko prikazati. Ova tri područja u okviru Vinodola bi trebalo strože zaštititi kao posebne prirodne rezervate, a jedinstvene crnojelove šume su donedavno zadovoljavale i svjetske uvjete za nacionalni park, ali su danas većinom posjećene. Pod općim latinskim nazivom tu prvenstveno nabrajamo rijetke i ugrožene vrste s najbogatijim nalazištem uz Vinodol koje su osobite za ovdašnju floru, dok su ostale općepoznate i raširene biljke diljem sjevernog Jadrana u ovom prikazu većinom izostavljene. Većina tih rijetkih vrsta ni nemaju književnih naziva osim latinskih, a njihove čakavske sinonime dajemo niže u priloženoj tablici domaćih fitonima.

**1. Skraćeni razlikovni opis jadranske crne jele** (*Abies pardei* Gaussen) iznad vindolskih stijena, spram običnih jela (*Abies alba*) iz bukovih šuma u goranskom zaleđu: Iglice crne jele su kratke po 9 – 19 mm dužine, kružno su naježene oko grana ili na donjim granama polukružno (odozdol izostaju), izrazito su dvobojne tj. ozdola posve svijetle srebrnasto-bjelkaste, a na prijelomu (presjeku) su iglice debelo-jajolike. Mlade su grančice tvrđe i debele po 3-5 mm, kora starog stabla je izrazito debela po 2-4 cm i duboko je gusto ispucala (kao hrastova). Vrh stabla je većinom kratak s gustim grančicama pa je krošnja gore zaobljena (ne šiljasta). Zreli stari češeri su duži i gusto oblijepljeni smolom, pa često iz njih vise smolaste sige. Nakon sječe jelov panj ima izbojnu snagu i izbacuje nove mladice, pa se može uzgajati kao jelova panjača.

**2. Listopadni oromediteran na vrhu Viševice** (1428 m): Dok je susjedni niži Bitoraj (1385 m) po biljnom pokrovu uglavnom sličan drugim šumskim vrhovima Gorskog Kotara, viši i ogoljeli vrhunac Viševice se zbog udara orkanske bure, po osobitoj vegetaciji bitno razlikuje od svih vrhova. Like i Gorskog Kotara pa je botanički sličniji južnijim planinama Dalmacije, Grčke i Turske s posebnom južnoplaninskom vegetacijom (*oromediteran*). Na tim južnim planinama u Sredozemlju uz gornju granicu šume na rubu vršnih travnjaka *Seslerion tenuifoliae*, izostaje crnogorična klekovina bora iz srednjoeuropskih vrhova i zamjenjuju je južnoplaninski listopadni grmljaci. To je na Viševici i dalmatinskim planinama niska šikara *Oreohertzogio-Berberidetum croaticae* s nizom rijetkih i endemskih grmova: *Berberis croatica*, *Oreohertzogia liburnica* (= *Rhamnus mulleyana*), *Sorbus mougeotii* ssp. *croatica*, *Ribes pallidigemum*, *Salix appendiculata*, *Cotoneaster integerrima*, *Rosa malyi* i drugi rjeđi planinski grmovi.

**3. Primorske crnojelove šume iznad vinodolskih stijena:** Poznate i prostrane šume bukve s jelom iz Gorskog Kotara nastavljaju se oko Bitoraja i u zaleđu Viševice, a po sastavu su bujne, ali jednolične bez većih osobitosti. Naprotiv na primorskoj padini Viševice, uzduž kamenite visoravni iznad vinodolskih stijena sve donedavna su na nekih 16 četvornih kilometara rasle prostrane i osobite jelove šume s crnograbom bez bukve (*Ostryo-Abietetum pardei*), koje su naši šumari zbog brze zarade dosad većinom posjekli do golog krša, jer su tobože netipične i za njih neproduktivne. Slične šume primorskih jela bez bukve (*Abieti-Quercion*) rastu samo južnije u Dalmaciji, Grčkoj i Turskoj. Baš te čudne crnojelove šume iznad Vinodola su dendrološki najbogatiji šumski tip u cijeloj Europi, kao prirodni arboretum čak s 56 rijetkih i ugroženih vrsta raznog drveća i grmlja koji tu rastu zajedno u istoj šumi: jadranska crna jela (*Abies pardei* koja raste i na Biokovu), pa uz nju još *Acer velutinum* (*A. villosum*), *Tilia rubra* (*T. caucasica*), *Ostrya carpinifolia*, *Quercus dalmatica*, *Qu. dalechampii*, *Qu. brachyphylla*, *Fraxinus ornus* ssp. *garganica*, pa u podsloju rijetki grmovi *Sorbus baldaccii*, *Cerasus cupaniana*, *Swida australis*, *Laburnum*

*alschingeri*, *Lonicera croatica*, *Frangula rupestris*, *Cotinus coggygia*, *Juniperus navicularis*, *Lembotropis australis*, *Clematis flammula*, *Ruscus aculeatus*, *Rosa croatica*, *Genista dalmatica* i niz inih grmova iz ostalih naših šuma, pa razni ljiljani, orhideje itd. Nakon prorjeđivanja i nerazumne sječe crne jele, dio tih rariteta su na ogoljelom kršu iznad Vinodola izumrli i nestali.

**4. Tvrđolisna makija i halofiti na rtu Takal i Kačjak:** Iako se pojedini grmovi crnike i zelenike mozaično nalaze na sunčanoj strmini među vinodolskim stijenama (Piškorić 1980), ipak su morski rtovi Takal i Kačjak razmjerno najtoplija mjesta vinodolske obale. Tu na užem priobalnom pojasu prirodno prevladava poluzimzelena tvrđolisna makija (*Ostryo-Quercetum ilicis* s nizom tvrđolisnog drveća i grmlja: *Quercus ilex*, *Phillyrea latifolia*, *Laurus nobilis*, *Lonicera implexa*, *Rosa sempervirens*, *Rubus dalmatinus*, *Smilax aspera*, *Rubia peregrina* i druge zimzelene vrste iz Sredozemlja. Uz donji rub te tvrđolisne makije, na strmim obalnim stijenama u halofilnoj zajednici *Allio-Astragaletum*, rastu još ini rijetki sredozemni grmići i obalne slanuše (halofiti) kojima su ovi vinodolski rtovi najsjevernije nalazište kod nas: *Astragalus dalmaticus*, *Allium commutatum*, *Aurinia sinuata*, *Limonium anfractum*, *Teucrium capitatum*, *Scorzonera bupleurifolia*, *Rumex indurata*, *Plantago wulfenii* i druge rijetke obalne vrste.

**5. Ostali dio Vinodola s običnom primorskom florom:** Izvan ta tri najbogatija nalazišta vinodolske flore, ostali dijelovi uz Vinodol imaju sličan vegetacijski sastav kao ostala primorska područja uz sjeveroistočni Jadran, a osobito su jednolični s banalnom florom dno vinodolske doline i bukove šume oko Bitoraja u zaleđu Viševice. Tako na grebenu Bitoraja i sjevernoj padini većinom rastu srednjoeuropske šume bukve s jelom (*Abieti-Fagetum*) i na južnim padinama primorska bukova šuma *Seslerio-Fagetum*, a na šumskim progalama i gorskim sječinama su kontinentalni travnjaci *Bromion erecti*. Na nižim primorskim obroncima i kamenitim brežuljcima oko Vinodola se najviše nalaze šumarci hrasta medunca i bjelograba (*Querco-Carpinetum orientalis*), a na uništenim plohama bodljaste šikare *Corno-Paliuretum aculeati* i na golom primorskom kršu kameniti travnjaci *Chrysopogoni-Satureion montanae*. Na aluvijском dnu doline su brijestovo-jasenove šumice *Ulmo-Fraxinetum oxycarpae* i na vlažno-poplavnom tlu kod Triblja zadnji ostatak lužnjakove šume, slične kao uz Rječinu i Mirnu u Istri (*Rusco-Quercetum roboris*). Umjesto uništenih šuma na flišnom tlu u dolini rastu grmljaci *Clematido-Spartietum juncei* i na ogoljelom flišu primorske livade *Scorzonerion villosae*. Na niskim kamenitim obalama uz more je najčešća halofitna zajednica *Plantagini-Limonietum cancellati*.

**6. Siromaštvo morskih alga uz vinodolsku obalu:** Flora morskih alga duž vinodolske obale je još nedovoljno poznata i dosad je proučena do dubine oko 7m gdje bi trebala biti najbogatija na kamenim podmorskim strminama,

jer dublje prevladava muljevito dno nepovoljno za alge. Ipak dosadašnji uvid pokazuje da je morska flora uz Vinodol spram ostalog Kvarnera razmjerno siromašna i jednolična, pa je zbog zatvorenog Vinodolskog kanala i slabije cirkulacije mora uz povremeno zagađenje, slična kao npr. u Piranskom ili Kaštelanskom zaljevu. Ne računajući sitne fitoplanktone i cijanofite, dosad je tu nađeno tek oko 90 vrsta većih priraslih alga (Rac i Lovrić 1997., 1998.), nasuprot susjednim kvarnerskim otocima gdje raste 150 do 300 vrsta alga. Donekle bogatija morska nalazišta uz Vinodol, s nešto većim brojem raznih alga su samo na jugu školjić Sv. Marin i obala oko Klenovice koji su izloženi jačem strujanju mora iz Velebitskog kanala i otvorenog Jadrana, pa tu rastu podmorske šumice roda *Cystoseira* i druge veće alge.

**7. Domaći čakavski nazivi iz vinodolske flore (fitonimi):** Dijalektalni biljni nazivi su kod nas još općenito slabo poznati i u rječnicima su često nejasno prevedni (neko stablo, vrsta cvijeta i slično). Na Kvarneru su takvi domaći fitonimi jasno i stručno botanički definirani samo za Cres, Bašku i Rab, dok iz Vinodola postoje tek provizorne naznake za 9 čakavskih biljnih naziva iz Novoga i Grižana (Randić 2004). Ovdje smo prikupili prvu suvislu zbirku od **230** izvornih domaćih fitonima u srednjem Vinodolu iz Grižana i okolnih zaselaka (Kamenjak, Rupe, Antovo, Bašunje, Šarari itd.). Uz ine povremene sugovornike na terenu, tu su nam glavni informatori za fitonime bili pokojna starica Katica Crnić - Lozina, pa Zlatica Balas, Katica Barbarić - Lušićić i umirovljena nastavnica Tea Vjerić (u Crikvenici).

Kao i u drugim našim dijalektima, tako su i ovdje razmjerno najstariji i najbrojniji domaći fitonimi očuvani u manjim zaselcima nutarnjeg Vinodola oko Grižana, gdje starosjedioci još imaju najviše izravne veze s prirodom. Već u samim Grižanama i Bribiru je to biljno nazivlje nešto mlađeg tipa pod djelomičnim utjecajem književnog govora, dok su tu fitonimi najsiromašniji kod građana u Crikvenici i Novom Vinodolskom, koji imaju najmanje veze s prirodom i starim poljodjelskim zanimanjima, a ujedno su najviše pod utjecajem štokavskog standarda. Pokazatelji tih novih promjena i odumiranja domaćih fitonima u čakavskom području je sve manji broj posebnih biljnih naziva, sve veća sličnost sa štokavskim oblicima i osobito pomicanje njihova naglaska unaprijed, pa je on u manjim vinodolskim zaselcima češće pri kraju fitonima na zadnjem slogu, a u većim vinodolskim naseljima je većinom naprijed na prvom slogu. Iz tehničkih razloga je tu naglasak označen samo podebljalim slovom - **bold**, pa će ovi čakavski nazivi s detaljnim naglasima biti prikazani na drugom mjestu. Kratica *spp.* uz latinsko ime biljke znači da se isti domaći naziv odnosi na više sličnih vrsta iz istog roda. Većinom se po domaćim nazivima pojedine vrste razlikuju samo kod drveća i uzgojenoga jestivog bilja, dok kod divljih nižih zeljanica, isti domaći naziv često označuje cijele biljne skupine tj. po više srodnih vrsta koje laici teško razlikuju.

## DOMAĆI NAZIVI BILJA OKO GRIŽANA:

angurija = lubenica, voće *Citrullus colocynthus*  
 ariš = ariš, crnogorično stablo *Larix decidua*  
 babino zeli = mlječiike, *Euphorbia* spp.  
 bagram = bagrem, stablo *Robinia pseudacacia*  
 bajamas = smrdeljka, grm *Pistacia terebinthus*  
 bašelak = bosiljak, *Ocimum basilicum*  
 bazak (šanbuk) = bazga, grm *Sambucus nigra*  
 bela jelva = obična jela, *Abies alba*  
 bela nedilja = gospina trava, *Hypericum* spp.  
 beli borić = alepski bor, *Pinus halepensis*  
 beli glog = bijeli glog, grm *Crataegus monogyna*  
 beli grabar = bjelograb, stablo *Carpinus orientalis*  
 beli zlak = obični slak, *Convolvulus arvensis*  
 bobić = sukulent *Carpobrotus* spp. (sađen)  
 borić = bor (općenito), *Pinus* spp.  
 borovica = kleka, grm *Juniperus communis*  
 božikovina = božika, *Ilex aquifolium* (uz Bitoraj)  
 brestić (brest) = brijest, drvo *Ulmus* spp.  
 breza = breza, stablo *Betula pendula*  
 brnistra = žuka, grm *Spartium junceum*  
 brščan = bršljan, puzavica *Hedera helix*  
 brumbeč = volujsko oko, *Eryngium amethystinum*  
 bujad = visoke zeleni, *megaphorbiae*  
 bukvisa = ukrasno bilje *Pelargonium* sp.  
 bukvić = bukva, stablo *Fagus sylvatica*  
 bumbak = pamuk, *Gossypium spec.*  
 cibor = divlja šljiva, *Prunus spinosa*  
 cicibe = mrtva koprija, *Lamium* spp.  
 ciklama = križalina, *Cyclamen* spp.

cikorija = vodopija, *Cichorium* spp.  
 cimpres = čempres, *Cupressus sempervirens*  
 čerišnja (črišnja) = trešnja, voće *Cerasus avium*  
 černika (črnika) = hrast česmina, *Quercus ilex*  
 češanj = bijeli luk, *Allium sativum*  
 čredulja = gorska kupina, grm *Rubus* spp.  
 črišnja (čerišnja) = trešnja, *Cerasus avium*  
 črna jelva = jadranska jela, *Abies pardei*  
 črni borić = crni bor, stablo *Pinus nigra*  
 črni grabar = crnograd, drvo *Ostrya carpinifolia*  
 črni javor = gorski javor, *Acer pseudoplatanus*  
 ćešme-nećešme = maćuhica, *Viola* (sađena)  
 dirakva = bodljasta drača, *Paliurus aculeatus*  
 diračje = trnjak drače, *Paliuretum*  
 ditelina = djetelina, *Trifolium* spp.  
 drenulva = drijen, grm *Cornus mas*  
 drimovac = visibaba, cvijet *Galanthus*  
 drmun = šikara (iz grčkog: drymon)  
 dubac = listopadni hrast, *Quercus* spp.  
 fažol = grah, povrće *Phaseolus* spp.  
 fijolica = ljubica, cvijet *Viola* spp.  
 fratrić = orhideja kokica, cvijet *Ophrys* spp.  
 gabar = grab, stablo *Carpinus* spp.  
 garaful = klinčić, karanfil, cvjet *Dianthus* spp.  
 gladiš = gladiš, bodljasti korov *Ononis* spp.  
 glog = glog, grm *Crataegus* spp.  
 glogulja = bobica gloga (*Crataegus* spp.)  
 haluga = morska trava na žalu, *Zosteraceae*

- haptovina** = abdovina, korov *Sambucus ebulus*
- hrast** = lužnjak, stablo *Quercus robur* (uz Tribalj)
- hrastić** = sadjena krizantema, *Chrysanthemum spp.*
- hrmentun** (kokoruz) = kukuruz, žito *Zea mays*
- hrušva** = kruška, voće *Pyrus communis*
- hrušvić** = divlja kruška, grm *Pyrus pyraeaster*
- imela** = imela, nametnik stabla *Viscum spp.*
- incipres** = čempres, *Cupressus sempervirens*
- jabukva** = jabuka, voćka *Malus communis*
- jačmik** = ječam, žitarica *Sorghum vulgare*
- jagoda** = razne bobice (iz vedskog: *jaguda*)
- janjac** (topol) = jagnjed, drvo *Populus nigra*
- japan** = maslačak, cvijet *Taraxacum spp.*
- jarmulin** = marelica, voćka *Prunus armeniaca*
- jaruh** = neven, cvijet *Calendula arvensis*
- jasenak** = jasenak, *Dictamnus albus*
- javorika** = lovor, drvo *Laurus nobilis*
- jelenak** = jelenak, paprat *Phyllitis scolopendrium*
- jelva** = jela, crnogorično stablo *Abies spp.*
- jeraš** (jeršen) = pajasen, *Ailanthus altissima*
- jesen** = jasen, stablo *Fraxinus spp.*
- jesika** = jasika, stablo *Populus tremula*
- joha** = joha, stablo *Alnus glutinosa*
- kafe** = kava, *Coffea arabica*
- kamamila** = kamilica, *Matricaria chamomilla*
- kanela** = cimet, začim *Cinnamomum spp.*
- kapula** = crveni luk, povrće *Allium cepa*
- kapulica** = divlji lukovi, *Allium spp.*
- kavul** = cvjetača, karfiol (iz grčkog: *kaulon*)
- kljen** = javor klen, stablo *Acer campestre*
- kokoruz** (hrmentun) = kukuruz, *Zea mays*
- koprivić** = koščela, stablo *Celtis australis*
- koren** = biljni korijen (*radix*)
- koromač** = morač, začim *Foeniculum vulgare*
- koromada** = povrće koleraba
- kostanj** = kesten, voće *Castanea sativa*
- kozja krv** = kozokrvina, povijuša *Lonicera spp.*
- krihko** drivce = šimšir, grm *Buxus sempervirens*
- krinka** = perunika, cvijet *Iris* (iz grčkog: *krynos*)
- kruna** = ljiljan, cvijet *Lilium spp.*
- kukavica** = kačun, cvijet *Orchis spp.*
- kumar** = krastavac, povrće *Cucumis sativus*
- kunpir** (krumpir) = krumpir, *Solanum tuberosum*
- kunja** (dunja) = dunja, voće *Cydonia oblonga*
- kuš** = ljekovita kadulja, *Salvia officinalis*
- lemuncin** = limun, voćke *Citrus spp.*
- lesak** = lijeska, grm *Corylus avellana*
- liandar** = oleandar, grm *Nerium oleander*
- lipva** (lipa) = lipa, stablo *Tilia spp.*
- lišnjak** = lješnjak, plod *Corylus*
- ljulj** = korovni ljulj, *Lolium perenne*
- loboda** = loboda, *Atriplex spp.*
- lozina** = vinjaga - divlja loza *Vitis sylvestris*
- luk** = luk vlasac, *Allium ascalonicum*
- luzmarin** = ružmarin, *Rosmarinus officinalis*
- mačice** = zijevalica, cvijet *Antirrhinum spp.*
- mačkovina** = čičak, korov *Carduus spp.*
- mah** = mahovina, biljčice *Musci spp.*

**makljen** = makljen, drvo *Acer monspessulanum*  
**mala gora** = šimšir, grm *Buxus sempervirens*  
**mala kukavica** = obični kaćun, *Orchis morio*  
**malina** = gorska malina, grmić *Rubus idaeus*  
**maslina** = plod masline (stablo: ulikva)  
**mažurana** = mažuran, *Majorana hortensis*  
**melancana** = patlidžan, *Solanum melongena*  
**melon** = dinja, voće *Cucumis melo*  
**mendula** = badem, voće *Amygdalus communis*  
**meškula** = oskoruša, voćka *Sorbus domestica*  
**mihunac** = mračnjak, *Abutilon avicennae*  
**mirlin** = mrkva, povrće *Daucus carota*  
**mličak** = maslačak, cvijet *Taraxacum spp.*  
**mličnjak** = veliki zvončić, *Campanula pyramidalis*  
**mrmanj** = stolisnik, *Achillea spp.*  
**mukovnica** = merala, grm *Sorbus umbellata*  
**murva** = dud, *Morus spp.* (iz grčkog: *mourea*)  
**oreh (orih)** = orah, voćka *Juglans regia*  
**oriži** = riža, žitarica *Oryza sativa*  
**osikovina** = stričak, korov *Cirsium spp.*  
**ostruga** = bodljasta kupina, grm *Rubus spp.*  
**ostružnica (jagoda)** = plod kupine (*Rubus*)  
**papučica** = kokica, cvijet *Ophrys spp.*  
**pasići** = šeboj, cvijet *Cheiranthus cheiri*  
**patušina** = plijesan, pljesnivoća  
**pavenka (povinula)** = zimzelen, *Vinca spp.*  
**pečurva** = razne veće gljive, *Basidiomycota*

**pelin** = gorki pelin, *Artemisia spp.*  
**peteršin** = peršun, začim *Petroselinum*  
**pocuranice** = zečina, cvijet *Centaurea spp.*  
**podlisnica** = trava šašika, *Sesleria autumnalis*  
**polaj** = dubačac, grmić *Teucrium spp.*  
**pomidor** = rajčica, *Lycopersicum esculentum*  
**povinula (pavenka)** = zimzelen, *Vinca spp.*  
**pozemljuh** = jagoda, voće *Fragaria spp.*  
**praprat (paprat)** = paprati, *Filicinae*  
**praskva** = breskva, voćka *Prunus persica*  
**prelog** = poljski korov (općenito)  
**pukovina** = pucalina, grm *Colutea arborescens*  
**radić** = divlje salate: *Taraxacum, Cichorium etc.*  
**repuh** = stočna repa, *Onopordum acanthium*  
**repušina** = kukuruzna komušina  
**riga** = povrće *Eruca sativa*  
**ripa** = repa, povrće *Brassica rapa*  
**rokvica** = vrtna rotkvica, *Raphanus sativus*  
**rozga** = vriježa, izboj (perzijski: *rezegi*)  
**rožica** = cvijet općenito (*flos*)  
**ruj** = rujevina, grm *Cotinus coggygria*  
**rumanica** = vrtni šeboj, *Cheiranthus cheiri*  
**rusomača** = rusomača, korov *Capsella spp.*  
**ruta** = mirisna rutvica, *Ruta graveolens*  
**ružmarin** = ružmarin, *Rosmarinus officinalis*  
**rž** = raž, žitarica *Secale cereale*  
**senjuda** = rašeljka, grm *Cerasus cupaniana*  
**slez** = ljekoviti sljez, *Malva spp.*  
**sliva** = šljiva, voćka *Prunus domestica*  
**smokva** = smokva, *Ficus carica* (gotski: *smakka*)

smokveš = divlja smokva, grm *Ficus caprificus*  
 smudin = smudnjak, *Peucedanum spp.*  
 snit = snijeti, nametnici žita: *Tilletia etc.*  
 strnišće = korovi, zakorovljeno tlo  
 sunčič (sunčanica) = jaglac, cvijet *Primula spp.*  
 sunovrat = sunovrat, cvijet *Narcissus spp.*  
 svibovina = svib, *Swida sp. (Cornus sanguinea)*  
 šanbuk (bazak) = bazga, grm *Sambucus nigra*  
 šćirica = zidna štitenica, korov *Parietaria sp.*  
 šćulac = obalni petrovac, *Crithmum maritimum*  
 šedrkva = rašeljka, stablo *Cerasus mahaleb*  
 šegljín = celer, začín *Apium graveolens*  
 šenica = pšenica, žitarica *Triticum spp.*  
 šešarca = češer, crnogorična šiška  
 šestila (žestiljac) = javor, klen, *Acer spp.*  
 šipak (šipak) = divlja ruža, *Rosa spp.*  
 šiškvíc = hrastova šiška (biljna bolest)  
 škorušva = oskoruša, vočka *Sorbus domestica*  
 škrebut = pavit, povijuša *Clematis flammula*  
 škrebutnjak = splet pavitine, *Clematidetum*  
 šmríkva (šmríkva) = borovica, *Juniperus oxycedrus*  
 šmríkulja (šmríkva) = plod borovice  
 šparuga = šparoga, *Asparagus spp.*  
 šparuginac = bodljasta šparoga, *Aspar. acutifolius*  
 špićínada, = lavanda, grm *Lavandula spp.*  
 tabak = duhan, *Nicotiana tabacum*  
 ters (trs) = vinova loza, *Vitis vinifera*  
 tersje (trsi) = vinograd (iz akadskog: trši)

tićje mliko = ptićje mlijeko, *Ornithogalum spp.*  
 tintarola = veprina, grmić *Ruscus aculeatus*  
 topol (janjac) = jagnjed, stablo *Populus nigra*  
 trava-iva = dubaćac, *Teucrium montanum*  
 trava = trava općenito, *Gramineae*  
 travina = visoka trava (nepokošena)  
 trputac = bokvica, *Plantago spp.*  
 trs (ters) = vinova loza, *Vitis vinifera*  
 trsje (trsi) = vinograd (iz akadskog: trši)  
 ulíkva (ulika) = maslina, *Olea europaea*  
 uskorušva = oskoruša, voće *Sorbus domestica*  
 vela kukavica = crveni kaćun, *Orchis purpurea*  
 veprovin = šibovina, grm *Viburnum lantana*  
 vilina kosa = vilina kosa, nametnik *Cuscuta spp.*  
 vinukva = lišće od loze (*Vitis - folium*)  
 vresina = vrijesak, grmić *Satureia spp.*  
 vuk = vućja stopa, *Aristolochia spp.*  
 zdravo-Marija = đurđica, *Convallaria majalis*  
 zeli (zelje) = kupus, povrće *Brassica oleracea*  
 zlak = puzavi slak, *Convolvulus spp.*  
 zlatica = žabnjak, *Ficaria spp.*  
 zob = zob, žitarica *Avena sativa*  
 zmijska rožica = otrovni kozlac, *Arum spp.*  
 zvončići = zvonce, *Edraianthus tenuifolius*  
 žaba = svekrvin jezik, kaktus *Opuntia spp.*  
 želud = hrastov žir (akadski: šelu)  
 žestiljac (šestila) = javor klen, *Acer spp.*  
 žukva (vrba) = vrba, grm *Salix spp.*  
 žukvenica = vrbov pleter (košare itd.)  
 žutenica = maslačak, *Taraxacum spp.*

## Sažetak

Na profilu vinodolskog primorja, od morske obale do vrhova Viševice i Bitoraja dosad je nađeno ukupno 1.679 raznih vrsta kopnenog bilja, što je među najbogatijim flornim područjima Hrvatske nakon Velebita. Najviše rijetkih i endemskih vrsta tu prirodno raste na platou iznad vinodolskih stijena u pojasu primorske jele (*Abies pardei*), pa na najvišem vrhuncu Viševice i na obalnim rtovima Takal i Kačjak, koje treba proglasiti prirodnim rezervatima. Naprotiv je flora na dnu vinodolske doline i u bukovim šumama oko Bitoraja razmjerno banalna i jednolična. U nutarnjim selima vinodolske doline popisano je 230 arhajskih čakavskih naziva za najvažnije vrste vinodolske flore, koji su fitonimi u selima puno stariji i obilniji nego u obalnim turističkim naseljima s jačim književnim utjecajem.

## Ključne riječi

Vinodol, botaničke osobitosti, domaći biljni nazivi

## Summary **Dr. Mladen Rac i dr. Andrija-Željko Lovrić** **Botanical peculiarities in Vinodol valley and local phytonyms**

Along the coastal slopes from Mt Bitoraj and Viševica up to Vinodol seashore 1,679 terrestrial plant taxa are registered; that is among the richest local floras in Croatia since Mt Velebit. The endemic and rare plants are the most abundant in local firwoods of *Abies pardei* within the Supra-Mediterranean belt above Vinodol cliffs, and also in Mt Viševica peak, as well as in sea capes of Takal and Kačjak, needing to be established as natural reserves. The poorest, trivial and uniform flora there occurs in valley bottom, and in the beechwoods around Mt Bitoraj. In the valley hamlets of Vinodol we registered 230 archaic plant names in local Chakavian dialect, and these ones are older and richer than in adjacent coastal towns with a stronger litterate impact.

## Keywords

Vinodol valley, botanical peculiarities, local phytonyms

## Glavna botanička literatura o Vinodolu

Bertović S., Martinović J. 1981: Boekološke značajke gorskog Kotara. Monografija "Gorski kotar", str. 27-43, Zajednica općina Čabar, Delnice i Vrbovsko.

Forenbacher A. 1905: Fužinski kraj u fitogeografskom pogledu, dio 1-3. Nastavni vjesnik 13: str. 45-61, 199-211, 331-342, Zagreb.

Horvat I., Bertović S. i sur. 1954: Karta biljnih zajednica jugozapadne Hrvatske (1:25.000), sekcije Sušak 1-4. Institut za šumarska istraživanja, Zagreb.

Lovrić A. Ž., Rac M. 1992: Trockene windbedingte Tannenwälder von kroatischen Küstenbergen. Beiträge 6. IUFRO-Tannensymposium, p. 143-152, Šumarski fakultet Zagreb.

Piškorić O. 1980: Prirodno rasprostranjenje zimzelenih listača u gornjem dijelu Hrvatskog primorja. Šumarski list 54: 45-59, Zagreb.

Rac M., Lovrić A. Ž. i sur. 1988: Remarkable flora and vegetation of J. Pančić's homeland in Vinodol valley. Zbornik simpozijuma "Proučavanje biljnog i životinjskog sveta sa aspekta zaštite životne sredine" str. 71-75, Prirodno-matematski fakultet Kragujevac.

Rac M., Lovrić A. Ž. i sur. 1988: Ekologija i rasprostranjenost jadranske crne jele i submediteranskih jelovih šuma na primorskom kršu. Zbornik referata 4. kongresa ekologa Jugoslavije: str. 371-372, Ohrid.

Rac M., Lovrić A. Ž. 1992: Taxonomische Variationsabrisse der Tannensippen Westbalkans und neue Natursorten der endemischen *Abies pardei*. Beiträge der 6. IUFRÖ-Tannensymposium, p. 57-66, Šumarski fakultet Zagreb.

Rac, M. 1994: Flora i vegetacija Vinodola i Viševce i njihov geobotanički položaj među primorskim Dinaridima. Disertacija, Sveučilište u Zagrebu, 279 str. + 122 priloga.

Rac M., Lovrić A. Ž. 1997: Gradijent raznovrsnosti alga od vinodolske obale do Krka i Raba. Prirodoslovna istraživanja riječkog područja, str. 723-728, Prirodoslovni muzej Rijeka.

Rac M., Lovrić A. Ž. 1998: Macroalgae composition in Vinodol seashore, and its relation to other areas in northern and eastern Adriatic. *Periodicum biologorum*, 100 / 1: 29 – 37, Zagreb.

Randić M. 2004: Mjesna fitonimija u Primorsko-goranskoj županiji. Rječnik bilja (S. Gilić), str. 615-625, Erebia Gorana, Rijeka.

Rossi, Lj. 1924: Gradja za floru južne Hrvatske. Prirodoslovna istraživanja 15: 1-217, JAZU Zagreb.

Rossi Lj. 1931: Pregled flore Hrvatskog primorja. Prirodoslovna istraživanja 17: 1-368, JAZU Zagreb.

### **Autori**

Dr. sc. Mladen Rac, Zagreb, viši znanstveni asistent u Institutu "Ruđer Bošković" Zagreb

Dr. sc. Andrija-Željko Lovrić, Zagreb, znanstveni suradnik u Institutu "Ruđer Bošković" Zagreb